

Dar și nedreptatea și tirania tranzacțiilor dintre părți fără nici o garanție de proporționalitate și justiție, au făcut să intervină autoritatea publică...

Pentru furtul a 10 oproce de grâu, frații Stoica și Stan neavând a înapoia grâul și nici bani să'l plătească, au dat în plină proprietate 2 pogoane de vie și 2 pogoane de pădure !?

16. La romani găsim numai două delictе urmăribile la plângere : adulterul și crima de partu supositio

Revenind la dreptul roman, dacă am căuta să găsim care erau delictеle pe care numai părțile vătămate puteau să le urmărească, am face o mare greșală considerând ca făcând parte din această categorie toate delictеle așa numite private.

Faustin Hélie arată că într'adevăr în dreptul roman delictеle private, furtul injuria, rapina, damnum, injuria, datum, nu puteau fi urmărite decât de anumite persoane și cele mai dese ori de către părțile interesate.

Dar aceste delictе pot fi considerate ca o excepțiune la principiul care dădea dreptul de acuzațiune tuturor cetățenilor ? Nu. Greșeala arată Faustin Hélie vine de acolo că faptele pe care Dreptul Roman le califica în câteva texte delictе private, nu erau delictе propriu zise.

Considerate ca civile, ele nu dădeau loc decât unei acțiuni în fața jurisdicțiunilor civile și această acțiune exclusiv privată, fusese instituită nu pentru pedepsirea delictului, ci numai pentru reparațiunea interesului vătămat, căci după expresiunea lui Ulpian **ibi principaliter de damno agitur quod domino datum est**, ea nu aparținea ca toate acțiunile civile decât părțile interesate.

De aci urmează că aceste delictе nu puteau fi urmărite de orice cetățean, precum erau delictеle date în competența jurisdicțiunilor publice. Aceasta nu din cauza caracterului lor, ci din cauza jurisdicțiunilor civile în competența cărora erau date, pentru că urmărirea lor, era supusă regulilor acestor jurisdicțiuni.

Intr'adevăr aceste delictе civile, puteau da naștere la aplicațiunea unei pedepse, ba și mai multe autorii lor

lurmita în tinda
? văzând pe bār-
fata. Așa spun
rebarea ce i-au
omoare și pe el
a. Și băiatu, vă-
un par dă hār-
au și omorāt: și
aplare cunoscân-
diavolul, de au
pe bārbatu-mieu
ă mai caut nimic
ici el de la mine
ul de către altul,
cinește, căutând
i fii-său, venind
pace către mine,
recum și numitu
-sa, dându-mi a-
are întocmai tot
m înainte a mai
tua cu pricin(ă),
judecăței, ca cu

e vedea că ori cât
t, crimă, furt, ea
părților, stingân-

area părților atât
t, avea deaseme-
ei.

ilor vătămate au
ntervenția autori-

ei publice a avut
u în joc și, poate
tăței era împinsă

ept german, sunt
rităței !

erau loviți de **infamia**. Dar aceste pedepse nu fuseseră instituite pentru a apăra un interes public, ci numai unul particular.

In Digeste L. 9 & 5 De publicanis et vectigalibus Paul spune:

Per vim extortum quum poena tripli restituitur: amplius extra ordinem plectuntur, alterum enim utilitas privatorum, alterum vigor publicae disciplinae postulat.

In sfârșit aplicațiunea acestor pedepse depindea de cererea făcută, ea face deci parte din reparațiunile civile. In cece privește **infamia**, ce însoțea condamnățiunea nu se poate trage de aci nici o consecință, întrucât aceeași măsură se aplica simplei infrațiuni în contractele de societate, tutelă, mandat și depozit când aceste infrațiuni presupuneau rea credință.

S'ar mai putea ridica o excepțiune și anume: Urmărirea delictelor private, la început civile fură date în competența unui **judicium extraordinarium** prin secolul al treilea al imperiului.

Părțile vătămate, păstrează dreptul de a alege sau calea civilă sau calea extraordinarium. Acțiunea rămânea deci tot în mâna părților. Delictele private nu fură asemăunate delictelor publice. Nu erau veritabile delictes în dreptul roman, decât acele cărora li se aplicau, jurisdicțiunile publice și forma acuzațiunilor.

Furtum, injuria, rapina, n'au intrat niciodată în această categorie.

Chestiunea plângerei prealabile, nu trebuie căutată în procedura ce se referă la aceste fapte, ci trebuie căutată în procedura ce privește crimele urmărite prin judecăți publice.

La procedura acestor crime urmărite prin judecăți publice, Dreptul Roman ne oferă două excepțiuni, când acțiunea publică nu putea fi pusă în mișcare decât în urma unei plângeri prealabile a părții vătămate.

Prima excepțiune o constituie **crima de partu suppositio**.

De partu suppositio soli accusant parentes, aut hi ad quos ea res pertinet; non quilibet ex populo, ut publicam accusationem attendat.

Aci, nu m
private pe car
ei avem deafa
interesul să-l
onoarea și lin
familiei ar fi
de a ataca pri
uneia din mer
rum contumel
zervat dreptul
fi fost vătăm
ad quos ea re

Prin pare
fusesse îndrept
pozițiunei frat
se înțelegeau
lipsa copilulu
susarătat ar fi
nitor. Rezultă
aveau singure
lor investea j
jurări ar fi fo

O a doua
de adulter.

Până la
era urmărită
gurul judecăt
găduit ca soț
pe celălalt să
pe seducătoru

Se pare
să cam cadă
Octavian Aug
adulterului,
ghiunuri.

Octavian
sale Iulia, cân

O altă le
de Chr. făcu
publică, drep
contra delictu

se nu fuseseră in-
ic, ci numai unul

s et vectigalibus

**li restituitur: am-
enim utilitas pri-
linae postulat.**

epse depindea de
reparațiunile ci-
ștea condamnățiu-
nsecință, întrucât
cțiuni în contrac-
pozit când aceste

ae și anume: Ur-
ivile fură date în
rium prin secolul

ul de a alege sau
Acțiunea rămânea
vate nu fură ase-
ritabile delictе în
aplicau, jurisdic-

at niciodată în a-

au trebuie căutată
te, ci trebuie cău-
urmărite prin ju-

irite prin judecări
i excepțiuni, când
mișcare decât în
ei vătămate.

rima de partu su-

**arentes, aut hi ad
pulo, ut publicam**

Aci, nu mai este vorba de vre-unul din acele delictе private pe care legea romană le asemuia fraudei civile, ci avem de-a face cu un delict public pe care Statul avea interesul să-l pedepsească. Dar în acest delict era în joc onoarea și liniștea familiei. Această onoare și liniște a familiei ar fi fost compromisă dacă s'ar fi permis oricui de a ataca printr'o acuzațiune publică legitimitatea vre-uncia din membrii ei. Și pentru ca „**Ne falsis extraneo-
rum contumeliis jura familiae deformentur**”, legea a re-
zervat dreptul de acuzațiune numai persoanelor care ar
fi fost vătămate prin delictul sus arătat, **parentes et hi
ad quos ea res pertinet.**

Prin parentes se înțelegea aceia contra cărora fraudă fusese îndreptată, aceia care trebuiau să fie victimele su-
pozițiunei frauduloase, iar prin **hi ad quos ea res pertinet**, se înțelegeau aceia care ar fi fost chemați la moștenire în lipsa copilului presupus, sau care înșelați prin delictul susarătat ar fi instituit ei însăș pe acest copil ca moște-
nitor. Rezultă că numai părțile în mod precis vătămate aveau singure dreptul de acuzațiune și numai plângerea lor investea jurisdicțiunile publice, care în alte împre-
jurări ar fi fost la îndemâna tuturor cetățenilor.

O a doua excepțiune o găsim în urmărirea delictului de adulter.

Până la Octavian August fapta numită adulter nu era urmărită printr'o judecată publică, bărbatul era sin-
gurul judecător al femeii sale. În unele cazuri era în-
găduit ca soțul care prindea în flagrant delict de adulter pe celălalt să-l omoare, deasemenea și tatăl dacă prindea pe seducătorul ficei sale putea să-l omoare.

Se pare însă că judecata aceasta domestică începuse să cam cadă în desuetudine. Prin **lex iulia de adulteris** Octavian August, a luat măsuri severe pentru pedepsirea adulterului, căruia i se aplica pedepse bănește și sur-
ghiunuri.

Octavian August a aplicat aceste pedepse chiar ficei sale Iulia, când a fost găsită vinovată de adulter.

O altă lege **lex iulia et pappea** popea din 28 înainte de Chr. făcu și ea din violarea credinței conjugale o crimă publică, dreptul de urmărire fu dat tuturor cetățenilor contra delictului de adulter.

Chiar atunci însă, când adulterul a devenit o crimă publică, trebuie să distingem două feluri de acuzațiuni: acuzațiunea **ex jure mariti vel patris** și acuzațiunea **ex jure extranei**.

Prima acuzațiune, se bucura de mai multe privilegii. Bărbatul personal ultragiatic prin adulter și tatăl sub acuzarea căruia se consumase infamia ficei sale, erau preferați tuturor acuzatorilor streini. În caz de concurs între bărbat și tată, bărbatul era preferat căci se presupunea că acesta se simte mai jignit și deci va sustine o acuzațiune mai erigică.

Cât timp căsătoria exista, nici o acuzațiune nu putea fi purtată contra femeii. Termenul în care se putea purta acuzațiunea, era de șase luni începând din ziua divorțului **ex die divortii**.

Din aceste șase luni în care urmărirea putea avea loc, primele două luni erau exclusiv rezervate soțului ultragiatic și tatălui. Numai aceștia puteau în timpul celor 60 zile ce urmau divorțului, să pornească acuzațiunea. După scurgerea acestor 60 zile, orice cetățean în afară de soț și tată, putea să înceapă acuzațiunea **ex jure extranei**. Legea s'a temut ca procesul să nu fie înăbușit de familie și de aceea a permis oricărui membru al cetății de a urmări această crimă, care lovea în interesele întregii cetăți.

Bărbatul putea însă chiar după trecerea celor două luni ce au urmat divorțului să pornească acuzațiunea, nu o mai pornea însă **ex jure mariti**, ci **ex jure extranei**.

Lex iulia de adulteris edictând în cecece privește adulterul principiul acuzațiunii publice a exclus:

I. pe minorul de 25 ani, afară de cazul când acțiunea **ex jure mariti**,

II. femeile chiar când era vorba de propria lor cauză.

O constituțiune a lui Constantin restrânse din ce în ce mai mult aceste limite, acțiunea nefiind permisă decât rudelor celor mai apropiate, **quos verus dolor ad accusationem impellit** pentru că numai aceștia pornesc acuzațiunea pe baza unei adevărate dureri.

Justinian însărând această constituțiune a lui Con-

stantin în Codexul său a modificat-o, restrângând și mai mult categoria rudelor care aveau dreptul de acuzațiune. Nu mai au dreptul de acuzațiune decât tatăl și unchiul.

Din toate acestea ne putem da seama că adulterul deși în Dreptul Roman constituia o crimă publică, ce se urmărea pe calea judecăților publice, admitea totuși o derogare dela regula comună a purtării acuzațiunii, nepermițând decât bărbatului femeii adulterine și tatălui ei de a purta această acuzațiune.

Avem de aface aci deci, cu o acțiune publică, care însă nu poate fi pusă în mișcare decât în urma unei plângeri prealabile a părților interesate.

Acestea sunt, spune Faustin Hélie, singurele exemple ce le-a putut găsi în legislațiunea romană cu privire la aplicatiunea acestei reguli excepționale.

17. In dreptul Francez

a) Dreptul pozitiv francez

Am văzut în scurta expunere istorică ce am făcut că până în secolul al 13-lea acuzațiunea părților vătămate era în afară de rare urmări din oficiu, singura bază a procedurilor criminale.

Această regulă care în legislațiunile moderne este o excepțiune, forma atunci regula generală. Nici o infracțiune nu putea fi urmărită decât de către partea interesată și nu se făcea nici o distincțiune între delict.

Distincțiunea aceasta nu a devenit necesară decât atunci când acțiunea publică a ieșit din mâinele părților vătămate.

La început, natural, această urmărire din oficiu era destul de restrânsă; ea nu atingea în dreptul vechi francez decât crimele grave. Crimele ușoare erau aproape toate lăsate pe seama părții vătămate.

Ordonanța din August 1910, care a dat o oarecare extindere puterilor ministerului public, recomandă ministerului public să urmărească crimele grave și acelea ce sunt succetibile de o pedeapsă afectivă; în cecece pri-

TURAI 48

49 TURAI